ΠΕΡΙΕΡΓΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

Η ΡΕΚΛΑΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Οἱ τέσσαρες κοῦρκοι τοῦ ἀξιωματικοῦ καὶ ὁ λαγὼς τοῦ γηραιοῦ ταγματάρχου. Ὁ πτωχός τῷ πνεύματι Λεωνίδας Κατσαΐτης. Μιὰ ἀγέλη... θελξικαρδίων νέων. Αἱ σχέσεις ἑνὸς φοιτητοῦ μὲ τὴν ἐρωμένην του. Ἡ «Μικρὰ Ἐφημερὶς» τοῦ Καμπούρογλου. Ποτὲ ἔβγαλε τὸ πρῶτο δεντάκι του ὁ Νικόλ. Λεβίδης. Τί ἐθήλαζε ὁ Σκουζές. Τὸ «Hotel l' Acheloe». Τί λέγει ἕνας Γάλλος γιὰ τὶς ἑλληνικὲς ἐπιγραφές. Δημόσιαι ἀρχαὶ διαφημιζόμεναι ὡς... τυρί τοῦ Παρνασσοῦ. Τὸ «κλεινὸν ἀκάτιον» τῆς Ναυπάκτου κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Ἐξακολουθοῦμε σήμερα τὴν περίεργη μελέτη μας γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς ρεκλάμας στὴν Ἑλλάδα.

Σὲ προηγούμενο φύλλο γράφαμε γιὰ τὰ κοινωνικὰ τῆς ἐφημερίδος τοῦ 1850, «Ταχυπτέρου φήμης», ἡ ὁποία ἀνέγραφεν ὄχι μονάχα τοὺς γάμους, βαπτίσεις, ...ἐμβολιασμούς, ταξεῖδια, ἀφίξεις κλπ. ἀλλὰ ἀκόμα καὶ τοὺς ἀραβῶνας, ποὺ... ἐπρόκειτο νὰ γίνουν.

Ἀνέγραφεν ἐπίσης καὶ τὰ στελλόμενα δῶρα σὲ ὡρισμένα ἄτομα. τῶν ὁποίων βέβαιο, μετεῖχε καὶ ὁ Συντάκτης, ὡς π. χ.

«*Οἱ τέσσαρες κοῦρκοι ἑνὸς ἀνθηροῦ καὶ χαριεστάτου ἀξιωματικοῦ τῆς φρουρᾶς Ναυπλίου, ἀφίχθησαν αἰσίως ἐνταῦθα. Ἐπίσης καὶ ὁ λαγὼς ἑνὸς γηραιοῦ ταγματάρχου*».

Ἀλλὰ καὶ τὰ ἀναχωρήσεις ὁ Διευθυντὴς τῆς «Φήμης» ἐποικίλε διαφορόρροπως.

Νὰ π. χ αἱ «ἀναχωρήσεις» διαφόρων ἀνθρώπων ἐξαγγελλόμεναι χονδρικῶς καὶ εἰς μίαν μόνον εἴδησιν.

«*Τὴν 15 τοῦ Ἰουνίου, ἀνεχώρησεν διὰ Πάτρας μὲ τὸ Αὐστριακὸν πυρόσκαφον (ἀτμόπλοιον), οἱ τελειοδίδακτοι τοῦ Δικαίου, ὁ ζωηρὸς κ. Χριστόδουλος Ἀργυρόπουλος, ὁ ἀγέρωχος κ. Κωνστ. Ἀσημακόπουλος, ὁ σκεπτικὸς κ. Ἀριστ. Κασσιμάτης, ὁ ψυχρὸς κ. Γεράσ. Κατσαΐτης, ὁ συμπαθητικὸς κ. Γεράσιμος Λομβάρδος καὶ ὁ πτωχὸς τῷ πνεύματι κ. Λεωνίδας Κατσαΐτης*».

Ἢ καὶ αὐτὴ ἀκόμα:

«*Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Γαλλικοῦ ἀτμοπλοίου μὲ τὸ ὁποῖον ἀνεχώρησαν καὶ πολλαὶ δεσποινίδες, κατῆλθεν ἀπὸ Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ ἀγέλη νέων θελξικαρδίων, ρουμελιωτῶν, εἰς τῶν ὁποίων καὶ σήμερον ἀκόμη φέρει ἐπὶ τοῦ προσώπου του σημεῖα λύπης ἀνεκφράστου!..*»

Κι ἕνα ἀκόμα, τ τελευταῖο:

«*Ὁ φοιτητὴς τῆς ἰατρικῆς κ. *** ἐλθὼν εἰς ρῆξιν μετὰ τῆς ἐρωμένης του, εὑρίσκεται ἤδη εἰς πλήρη ἁρμονίαν μετ' αὐτῆς...*»

***

Ἀργότερα ὁ μακαρίτης Ἰωάν. Καμπούρογλους ἀνέπτυξε τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς ρεκλάμας κι' ἔγραψε μὲ χάρη καὶ τέχνη πρωτότυπα γιὰ τὴν συντομία τους «Κοινωνικά». Ὁ Καμπούρογλους στὴν ἐφημερίδα του, ἔκαμε ἰδιαίτερη στήλη, ἡ ὁποία ὄχι μόνον διαβαζόταν τότε ἀχόρταγα ἀπὸ τὸ κοινόν, ἀλλὰ καὶ συνετέλεσε ἡ στῆλη αὐτὴ στὴν εὐρεῖα διάδοση τῆς ἐφημερίδος του.

Ὁ Καμπούρογλους ἔγραφε τὴν ἡμέρα καὶ τὴν ὥρα τῆς γεννήσεως τῶν νεογνῶν, ἂν ὁ τοκετὸς ἦταν εὔκολος ἢ δύσκολος, ποιοὶ γιατροὶ ἐπιστατήσανε στὴ γέννηση καὶ ποιὰ μαμή ἔπιανε τοὺς μέλλοντας μεγάλους ἄντρας τῆς Ἑλλάδος!... Καὶ τὰ βαπτίσια, γραφόντουσαν ἐκεῖ μὲ πᾶσαν λεπτομέρειαν. Ποιὸς ἦταν ὁ νουνός, ποῖοι παρέστησαν, τί παρετέθη σ' αὐτούς, μπύρα, ρετσίνα ἢ σαμπάνια, ἂν ἔνιαν τὰ βαπτίσια σὲ πόλη ἢ σὲ ἐξοχή, ἂν ἐχόρευαν οἱ καλεσμένοι!...

Κατόπιν τὰ «Κοινωνικὰ» τῶν ἐφημερίδων παρακολουθοῦσαν ἀκόμη καὶ τὶς ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν. Κι' ὅταν κομμιὰ φορὰ ὁ «χαριέστατος» μαθητὴς ἔμενε στὴν ἴδια τάξη, ἡ «Μικρὰ Ἐφημερὶς» ἔγραφε:

«*Διεκρίθη εἰς τὰς ἐξετάσεις ὁ χαριέστατος μαθητὴς Γιάγκος Β... Ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἔτους ἀσθένεια βαρεῖα τὸν ἔπληξεν, κοινῇ ἀποφάσει τῶν καθηγητῶν του θὰ μείνῃ εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν ἓν ἀκόμη ἔτος διὰ νὰ τελειοποιηθῇ*».

Ἔπειτα ἡ ἐφημερὶς παρακολουθοῦσε τοὺς νέους στὸ Πανεπιστήμιο καὶ σ' ὅλες τὶς φάσεις τῆς ζωῆς των, μέχρις ὅτου... ἐπέθαιναν!...

Ἡ ἱστορία, ποὺ θὰ θελήσῃ μιὰ μέρα νὰ φωτισθῇ καὶ γιὰ τὶς πιὸ ἀσήμαντες λεπτομέρειες τῆς ζωῆς τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὴν ὥρα τῆς γεννήσεώς των, μέχρι τοῦ θανάτου των, ἢ μέχρι τῆς σημερινῆς των δράσεως, στὴ «Μικρὰ Ἐφημερίδα» πρέπει νὰ καταφύγῃ. Ἐκεῖ θὰ ἰδῇ πότε ἔβγαλε τὸ πρῶτο δόντι του ὁ κ. Νικόλ. Λεβίδης καὶ πότε ἐθήλασεν, «*εὔσωμον καὶ εὐρύστηθον τροφὸν ἐξ Ἄνδρου, γαλακτοδύναμον καὶ γαλακτοπαραγωγὸν*» ὁ κ. Σκουζές!..

***

Ἔπειτα ὅμως ἡ ρεκλάμα τῶν ἐφημερίδων ἐπεξετάθη καὶ μέχρι τῶν Δημοσίων ὑπαλλήλων, ἀηδέστατα καὶ τόσον μάλιστα, ὥστε ὁ μακαρίτης Ἀδαμπρος νὰ γράψῃ κάποτε τὰ ἑξῆς:

«*Τί δύναται νὰ εἴπῃ κανεὶς περὶ τῆς πρὸς τὴν ρεκλάμαν τάσεως τῶν δημοσίων λειτουργῶν! Ἡ ἐκπλήρωσις καὶ μόνη τοῦ καθήκοντος διὰ τὸ ὁποῖον ὡρκίσθησαν καὶ διὰ τὸ ὁποῖον ἀμείβονται ἀπὸ τὴν πολιτείαν, θεωρεῖται σήμερον πλέον ὡς κάτι ἔκτακτον καὶ οὕτως ἀναγινώσκομεν καθ' ἑκάστην, ἐπαίνους ἀηδεῖς ἀπὸ τοῦ χωροφύλακος τοῦ συλλαβόντος λωποδύτην, μέχρι τοῦ Νομάρχου τοῦ ἐξελθόντος εἰς ἐπιθεώρησιν, ἀπὸ τοῦ ἐφορειακοῦ γραφέως ποὺ εὐχαριστεῖ τοὺς πολίτας καὶ τὸ γραφεῖον του, μέχρι τοῦ διδάσκοντος τοὺς παῖδας διδασκάλου, ἢ τοῦ ἀνοήτου δικαστοῦ «ὅστις ἐκπληροῖ τὸ καθῆκον του» ὡς ἐὰν νὰ ἦτο ἐκεῖ διὰ νὰ μὴ ἐκπληροῖ τὸ καθῆκον του!...*»

***

Φεύγομε τώρα ἀπὸ τὶς ρεκλάμες τῶν ἐφημερίδων καὶ ἐρχόμεθα στὶς ρεκλάμες τῶν καταστημάτων.

Ἡ ρεκλάμες αὐτὲς ἔχουν τὴν ἀρχή τους στὴν ἀρχαιότητα.

Οἱ ἀρχαῖοι ἀντὶ ἐπιγραφῶν εἶχαν σύμβολα στὰ καταστήματά των. Στὴν Πομπηΐα μάλιστα βρεθῆκαν πολλὰ τέτοια σύμβολα διαφημιστικά.

Ἕνας κάπηλος π. χ. εἶχεν ἐμπρὸς στὸ κατάστημά του ἕνα Βάκχον ποὺ ἔχυνε ἀπὸ ἕνα ἀσκὶ κρασί, σ' ἕνα δοχεῖο.

Ἕνας ταβερνιάρης πάλιν εἶχεν δύο Φρύγας, ποὺ κρατοῦσαν ἐπάνω στοὺς ὤμους των, περασμένη σ' ἕνα μεγάλο ξύλο μιὰ πελωρία λύκηθο κρασιοῦ.

Σήμερα ἡ συμβολικὲς παραστάσεις δὲν ὑπάρχουν πειά, τὶς ἀντικατέστησαν ἡ ἐπιγραφές.

Γάλλος περιηγητής, γράφων πολλὰ καὶ διάφορα περὶ Ἑλλάδος, λέγει γιὰ τὶς ἐπιγραφὲς τῶν ἑλληνικῶν καταστημάτων, ὅτι εἶνε μουντζοῦρες ἀκαλαίσθητες, ἡ ὁποῖες: «*—Δὲν ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν τὸν ἰδιάζοντά ἐκεῖνον τύπον ποὺ ἔχουν ἡ ἐπιγραφὲς στὶς εὐρωπαϊκὲς πόλεις, ὄχι τὶς μεγάλες, ἀλλὰ καὶ τῆς τετάρτης τάξεως ἀκόμη*».

Ἐντύπωσι δὲ τοῦ ἔκανε ἡ μανία τῆς Γαλλικῆς γλώσσης στὶς ἑλληνικὲς ἐπιγραφές, τὴν ὁποία γλῶσσα διέστρεφαν καὶ κακόγραφαν οἱ ἀδέξιοι ζωγράφοι. Καὶ στὸ Ἀγρίνιο ἄκομα, τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ἦταν Ξενοδοχεῖο, τὸ μόνον δὰ ποὺ ἤτανε τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ἀπάνω στὸ ὁποῖον γιγουράριζε ἡ ἑξῆς ἐπιγραφὴ στὴ Γαλλικὴ γλῶσσα: «Hotel de Sommel l' Acheloe» δηλαδὴ «Ξενοδοχεῖον ὕπνου ὁ Ἀχελῶος».

Τόση δὲ ἦταν ἡ μανία τῶν Γαλλικῶν ἐπιγραφῶν τότε ποὺ καὶ στὴν μικρὴ πόλι τῆς Αἰτωλοακαρνανίας τὴν Ναύπακτο, ὅπου οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι γενικῶς τότε, ἦσαν ἄγνωστοι, ὅπως καὶ οἱ ἄσπρες ἀρκοῦδες τοῦ Βορείου Πόλου, καὶ ὅπου δὲν ὑπῆρχε κανεὶς νὰ ξέρῃ Γαλλικά, ἐκτὸς τοῦ πολιτευομένου κ. Ἰωάν. Κολαντζοπούλου, ὅταν ἔγινε ἕνα καὶ μοναδικὸν Ξενοδοχεῖον ὕπνου, τῶν ἀδελφῶν Μουσκοβίτου, ἐκρέμασαν μιὰ Γαλλικὴ ἐπιγραφὴ μὲ Γαλλικὰ καὶ Ἑλληνικὰ στοιχεῖα στὸ μπαλκόνι, ἔχουσαν οὕτω:

«*Γκράντ Ὀτὲλ ντὲζ - ἔτραντζὲρ!...*»

***

Ἀλλὰ ἐκτὸς τῶν Γαλλικῶν ἐπιγραφῶν ὑπῆρχε καὶ ἡ μανία τῶν ἀρχαίων. Στὴν ἴδια Ναύπακτο, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ καθελκυσθῇ στὴ θάλασσα ἕνα ἱστιοφόρο τοῦ πλοιάρχου Δημ. Τραγούδα, ἢ τοῦ Γ. Κοντόγιωργα ὀνομαζόμενον «Ἁγία Τριάς» κάποιος φοιτητὴς ἔδωσε καὶ ἀνεγράφη στὴν πρύμνη του, μὲ μεγάλα γράμματα ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή, ἐπὶ λέξει μὲ τὴν ὀρθογραφίαν της:

«*Τόδε κλεενὸν καὶ ἀμφιρρηκὸν ἀκάτιον κλήζεται «Ἁγία Τριάς*».

***

Ἄλλοτε θὰ σᾶς ποῦμε κι' ἄλλα.

Ὁ Παληὸς

ΑΝΕΜΩΝΕΣ ΣΤΟΝ ΑΝΕΜΟ

— Μπορεῖς νὰ κρίνῃς τὸν Θεό, τὸν Ραφαὴλ καὶ τὸ Σαίξπηρ. Αὐτὸ λέγεται κριτική. Ἔκρινες ὅμως τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα σου; Αὐτὸ λέγεται βλασφημία!

— Ὁ ἄνθρωπος κάνει τοὺς ἄλλους εὐχαρίστως κοινωνοὺς τῶν πόνων του. Τῆς χαρᾶς του ὅμως, ποτέ.

— Νὰ μὴ λές: «Εἶμαι φιλήσυχος». Ὁμολόγησε πῶς εἶσαι μονάχα ἀδύνατος καὶ φοβιτσιάρης.

— Πές μου ποιὸν μισεῖς καὶ θὰ σοῦ πῶ ποιὸν συναναστρέφεσαι.